

BOŞNAK ULUSUNUN, BALKANLAR'IN VE AVRUPA'NIN DERİN YARASI: SREBRENİTSA SOYKIRIMI

Teoman Ertuğrul TULUN

Analist

Analiz No : 2019 / 20

24.07.2019

Giriş

Srebrenitsa soykırımı, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da yaşanan en büyük insani trajedi olarak kabul edilmektedir. Bu trajedi, üzerinden 24 yıl geçmesine rağmen, kanayan bir yara olmaya devam etmektedir. Soykırımın yıldönümü anmaları, halen Bosna-Hersek Sırp Cumhuriyeti içinde bulunan, 1995 Soykırım Kurbanları Srebrenitsa-Potoçari Anıt Mezarlığında yapılmaktadır. Basında, aynı kaderin mağdurlarının halen yatmakta oldukları Potoçari Anıt Mezarlığı'na bu yıl 33 soykırım kurbanının daha defnedileceği bildirilmektedir. Soykırımla sonuçlanan Srebrenitsa katliamında mağdurların kimliklerinin tespit edilmesinin halen devam ettiğini belirtmek gerekmektedir. Basında çıkan haberlere göre, Şu anda Tuzla'daki (Bosna Hersek'te) Podrinje Kimlik Merkezinde tespit edilen 140 mağdur daha bulunmaktadır. Ancak aileler kalıntıları eksik olduğu için onların defnedilmelerine hala karar vermemiştir.[1]

Srebrenitsada meydana gelen soykırımın yıldönümü ve hayatını kaybedenlerin cenazeleri bize her yıl bu derin acıyı yeniden hatırlatmaktadır. Bu husus, Boşnak ulusu için olduğu kadar Türk halkı için de geçerlidir.

Bu acı olayın ardından uluslararası topluluğun tepkisi, uluslararası mahkemeler tarafından açılan davalar, bu uluslararası mahkemelerin kararları soykırım çalışmaları açısından önemli kaynaklardır. Bu bağlamda, basında ve çeşitli açıklamalarda, Srebrenitsa olayları için soykırım yerine katliam kelimesinin kullanıldığı görülmektedir. Bazı durumlarda 1915 olaylarıyla bağlantılı olarak Türkiye'ye ve Türklere yönelik temelsiz iddialar nedeniyle soykırım teriminin kullanılmasından da kaçınıldığı görülmektedir. Bu hususu dikkate alarak, Srebrenitsa hakkındaki uluslararası mahkeme kararlarının hatırlanmasında yarar bulunmaktadır. Bu kararlar, Srebrenitsada gerçekleşenlerin Soykırım Sözleşmesi açısından soykırım suçu olduğunu ortaya koymaktadır.

Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi (ICTY) Kararları

ICTY'nin resmi ismi 1991den beri Eski Yugoslavya Topraklarında İşlenen Ağır Uluslararası İnsancıl Hukuk İhlallerinin Faillerini Yargılamakla Görevli Uluslararası Ceza Mahkemesidir. Mahkemeye, kısaca ICTY olarak atıfta bulunmaktadır. Bu mahkeme, Yugoslavya Savaşları sırasında işlenen ciddi suçları kovuşturmak ve faillerini yargılamak için bir Birleşmiş Milletler organı olarak kurulmuştur. Lahey-Hollandada kurulan bu özel mahkeme, üç dava dairesi ve bir temyiz dairesi olarak görev yapmıştır. Başarılarının bir abidesi olarak halen aktif olarak muhafaza edilen web sitesine göre ICTY'nin görevi 2017'e kadar sürmüştür. Söz konusu web sitesi, Mahkemenin uluslararası insancıl hukukun çehresini geri dönüşü olmayan bir şekilde değiştirdiğini, mağdurlara tanık oldukları ve yaşadıkları dehşetleri dile getirme imkânı sağladığını ve silahlı çatışmalar sırasında yapılan zalimlikte en büyük sorumluluğu üstlendiğinden şüphelenilenlerin hesap vermeye çağrıldığını kanıtladığını belirtmektedir.[2]

1995 yılında Srebrenitsa'da olanlara açıkça atıfta bulunan ICTY'nin önemli kararlarından biri, Savcı / Radislav Krstic davasıdır.[3] Radislav Krstic, Bosna Sırp Ordusunda (VRS) Tümgeneral'di. Ayrıca VRS'nin ana karargâh üyeliği de yapıyordu. Bosna Sırp Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı ve VRS Yüksek Komutanı Radovan Karadžić, Krstice, VRS'nin Srebrenitsadan sorumlu alt birimi olan Drina Kolordusunun komuta sorumluluğunu verdi. VRS askerleri Bosnalı Müslüman kadınları, çocukları ve yaşlıları Srebrenitsa yerleşim bölgesinden uzaklaştırdılar. Kalan erkekler sistematik olarak öldürüldü. Bu VRS Ana Karargâhi tarafından tasarlanan bir plandı.

Konuya dair Dava Dairesi Kararı ilk paragrafında Srebrenitsa'da olanlar kısa, ama çarpıcı biçimde şöyle açıklamaktadır:

Bosna Hersek'te Srebrenitsa'da Birleşmiş Milletler (BM) güvenli alanının 1995 Temmuzunda Bosnalı Sırp'lar tarafından teslim alınmasını çevreleyen olaylar dünyaca iyi bilinmektedir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararına, yerleşim yerinin silahlı saldırıdan veya diğer düşmanca eylemlerden muaf olmasına rağmen, Bosna Sırp Ordusunun (VRS) birimleri bir saldırı başlattı ve kasabayı ele geçirdi. Birkaç gün içinde, çoğu bölgede yaşayan kadınlardan, çocuklardan ve yaşlı insanlardan oluşan yaklaşık 25.000 Bosnalı Müslüman yerlerinden edildi, terör ortamında Bosna Sırp kuvvetleri tarafından aşırı kalabalık otobüslere yüklendi ve çatışma hattı boyunca Bosnalı Müslümanların eline geçen topraklara taşındı. Ancak Srebrenitsa'daki askerlik yaşında olan Bosnalı Müslüman erkekler ayrı bir kadere mahkûm edildiler. Binlerce kişi bölgeden kaçmaya çalışırken tutsak edildi, acımasız koşullarda hapiste tutuldu ve ardından infaz edildi. 7.000'den fazla insan bir daha hiç görülmedi.

Kararın 599 paragrafında, soykırıma ilişkin olarak şunlar belirtilmektedir:

Dava Dairesi, bu nedenle, Savcılığın, Temmuz 1995'te Srebrenitsa'da Bosnalı Müslümanlara karşı soykırım yapıldığını, insanlığa karşı suçlar işlendiğini ve savaş

yasalarının veya geleneklerinin ihlal edildiğini tüm makul şüphelerin ötesinde kanıtladığı sonucuna varmıştır.

Birleşmiş Milletlerin basın açıklamasına göre, Mahkeme Başkanı Almiro Rodrigues, Dava Dairesi Kararını okurken, "Dava Dairesinin, Srebrenitsa 'da bir soykırım suçunun işlendiğine herhangi bir şüphenin ötesinde ikna olduğunu da söylemiştir.[4]

Dava Dairesi Radislav Krstic'i 46 yıl hapis cezasına çarptırmış, bilahare Krstić ve Savcılık kararları ilgili olarak temyiz başvurusunda bulunmuşlardır. ICTY Temyiz Dairesinin beş üyeli bir paneli inceleme yetkilerini kullanmış ve 19 Nisan 2004 tarihinde Krstic'in ortak suç girişimine dayanan doğrudan bir soykırımın faili olarak mahkûm edilmesi için gereken özel niyete sahip olduğuna dair yeterli kanıt bulunmadığına karar vermiştir. Temyiz Dairesi, mahkûmiyeti ikincil katılım suçuna çevirmiş ve Krstic'i soykırıma yardım ve yataklık etmekten suçlu bularak 35 yıl hapis cezasına çarptırmıştır.[5]

Temyiz Dairesi aynı zamanda 1995 yılında Srebrenitsa'da liderliğini soykırım niyeti olan Bosnalı Sırp güçlerinin yaptığı bir soykırım işlendiğini tespit etmiştir. Bu bağlamda Temyiz Dairesi kararının 35. Paragrafı aşağıdaki şekildedir:

Bu durumda, Dava Dairesi tarafından tespit edilen somut koşullar, Bosnalı Müslüman erkeklerin öldürülmesinin soykırım niyeti ile yapıldığı çıkarımının yapılmasına izin vermektedir. Daha önce de açıklandığı gibi, ölümlerin ölçeği, VRS ana karargâhının Bosnalı Müslüman Srebrenitsa toplumu için neden olacağı zararlı sonuçlara ilişkin farkındalık ve ana karargâhın topluluğun fiziksel ölümünün yeterli olmasını sağlamak için yaptığı diğer işlemler ile birleştiğinde, belirli bir niyetin bulunması için yeterli bir olgusal temel oluşturmaktadır. Temyiz dairesi, ölümlerin VRS ana karargâhının bazı üyeleri tarafından tasarlandığına ve denetlendiğine dair Dava Dairesi bulgusunu onaylamaktadır. Dava dairesinin, ana karargâhtaki belirli bir görevliye soykırım atfetmemiş olması, burada yargılanmayan kişilere bireysel suçluluk atfetmemek arzusundan kaynaklanmış olabilir. ~~Ancak bu, Bosnalı Sırp kuvvetlerinin Bosnalı Müslümanlara karşı soykırım gerçekleştirdiği sonucunu zayıflatmıyor.~~ [altı çizili vurgu yazar tarafından eklenmiştir]

Soykırım niyeti 37. Paragrafta daha açık bir şekilde aşağıdaki şekilde açıklanmaktadır:

Soykırımın ağırlığı, bu mahkûmiyetin uygulanmasından önce sıkı koşulların yerine getirilmesinin gerekli kılınmasında yansıma bulmuştur. Bu koşullar - belirli niyetin kanıtının talep edilmesi ve grubun bütünüyle veya büyük kısmının yıkımının hedef aldığı göstermesi- , bu suçun mahkûmiyetlerinin hafif biçimde uygulanması tehlikesine karşı korunma sağlamaktadır. Bununla birlikte, yasa, bu koşulların yerine getirilmesi durumunda, işlenen suça atıf yapmaktan kaçınmamalıdır. Bosnalı Sırp kuvvetleri, Bosnalı Müslümanların bir bölümünü ortadan kaldırmak isteyerek soykırım yapmıştır. (Bosnalı Sırp kuvvetleri) Genel olarak Bosnalı Müslümanları simgeleyen Srebrenitsa'da yaşayan kırk bin Bosnalı Müslüman'ı yok etmeyi (neslini tüketmeyi) hedeflemiştir. Asker ve sivil, yaşlı ve genç tüm erkek Müslüman mahkûmları, kişisel eşyalarından ve hüviyetlerinden tespit edip bir kenara ayırarak,

sadece kimliklerini esas alarak kasıtlı ve düzenli bir şekilde öldürmüştür. Bosnalı Sırp kuvvetleri, bu soykırım girişimine başladıklarında neden oldukları zararın Bosnalı Müslümanlara felaket getirmeye devam edeceğini biliyorlardı. Temyiz Dairesi, yasanın, uygun terimlerle, derin ve kalıcı zararı kınadığını ve Srebrenitsa'daki katliamı kendi adıyla şu şekilde adlandırdığını açıkça belirtir: soykırım. (Altı çizili vurgu yazar tarafından eklenmiştir). Sorumlu olanlar bu utanç verici damgayı taşıyacaklar ve bu, gelecekte böyle çirkin bir eylemde bulunmayı düşünebilecekler için bir uyarı olmaya hizmet edecektir.

Bu kararlarla ICTY'nin, Srebrenitsa'da Bosnalı Müslümanlara karşı bir soykırım yapıldığına hükmettiğinin altı çizilmelidir. Bu karar daha sonra Uluslararası Adalet Divanı tarafından da yinelenmiştir.

Uluslararası Adalet Divanının (UAD) 2007 Kararı

Bosna-Hersek Cumhuriyeti Hükümeti (14 Aralık 1995 tarihinden itibaren geçerli olacak şekilde Bosna Hersek) UAD Kayıt Bölümüne 20 Mart 1993 tarihinde başvuruda bulundu. Federal Yugoslavya Cumhuriyeti (4 Şubat 2003 tarihinden itibaren Sırbistan ve Karadağ ve 3 Haziran 2006 tarihinden itibaren Sırbistan Cumhuriyeti) aleyhine Soykırım Sözleşmesinin ihlal edildiği iddiasıyla ilgili bir anlaşmazlık nedeniyle dava açtı.

UAD, 26 Şubat 2007 tarihli kararında, diğer hususların yanı sıra, ikiye karşı on üç oyla aşağıdaki şekilde bir hükme de varmıştır:

Sırbistan, idari birimleri veya geleneksel uluslararası hukuk uyarınca sorumluluğunu üstlenen kişiler aracılığıyla Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılmasına İlişkin Sözleşme yükümlülüklerini ihlal ederek soykırım yapmamıştır.

Karar, aynı zamanda, Srebrenitsada soykırım suçunun işlendiğini de onaylamıştır. Bu bağlamda, UAD Kararınının 297 paragrafı aşağıdaki hususları dile getirmektedir:

Mahkeme, Srebrenica'da işlenen fiillerin, aslında, Sözleşmenin II (a) ve (b) Maddelerinde yer alan Bosna-Hersek Müslümanları grubunu kısmen tahrip etme niyetiyle yapıldığı sonucuna varmıştır. Buna bağlı olarak, bu fiiller, VRS üyeleri tarafından Srebrenitsa ve çevresinde yaklaşık 13 Temmuz 1995'ten itibaren işlenen soykırım eylemleridir [6] [altı çizili vurgu yazar tarafından eklenmiştir]

Söz konusu UAD kararı, Srebrenitsa'daki soykırım niyetini 376 ve 379 paragraflarında aşağıdaki tümcelerle tekrar etmektedir:

376. Bununla birlikte, (yukarıda 297. paragraf), Temmuz 1995te Srebrenitsadaki katliamların özel durumunda, soykırım eylemlerinin VRS üyeleri tarafından yürütülen operasyonlarda işlendiğine karar vermiştir. Mahkeme şimdi, bu eylemlerin Davalıya atfedilebilir olup olmadığı sorusuna dönmektedir. [...]

379. Yukarıdaki kararlar ışığında, AİHM, Davalının, ne olursa olsun, söz konusu

dönemde Srebrenitsa bölgesinde işlenen katliamlarla ilgili olarak uluslararası sorumluluğunun bulunup bulunmadığına karar vermelidir. Yukarıda belirtilen sebeplerden ötürü, bu katliamlar, Sözleşme anlamında soykırım suçunu teşkil etmektedir.

Sonuç

Yukarıda verilen bilgilerin gösterdiği gibi, 1995 yılında Srebrenitsada Müslüman Boşnakların katledilmesi, 1948 Soykırım Sözleşmesi hükümlerine göre soykırımdır. Bu konuda yasal karar yetkili uluslararası mahkemeler tarafından verilmiştir. Bu sonuca varılırken, her kanıt yıllarca detaylı bir şekilde incelenmiştir. Her suçlama ayrı ayrı ele alınmış ve dikkatlice değerlendirilmiştir.

Soykırım Sözleşmesi hükümlerine göre (Madde 6);

Soykırım fiilini veya üçüncü maddede belirtilen fiillerden birini işlediğine dair hakkında suç isnadı bulunan kimseler, suçun işlendiği ülkedeki Devletin yetkili bir mahkemesi veya yargılama yetkisini kabul etmiş olan Sözleşmeciler Devletler bakımından yargılama yetkisine sahip bulunan uluslararası bir ceza mahkemesi tarafından yargılanır.

Yukarıda açıklanan nedenlerle, siyasi şahsiyetlerin veya parlamentoların, soykırım iddialarının doğruluğuna keyfi biçimde karar vermeye hiçbir şekilde yetkileri yoktur. Bu tür keyfi kararlar en fazla bağlayıcı olmayan yasa dışı görüş beyanlarını oluşturur.

Srebrenitsa'daki acı deneyimler bize keyfi soykırım suçlamalarının ne kadar içi boş ve anlamsız olduğunu göstermeye devam etmektedir. Ayrıca, bu tür keyfi suçlamalar, insanların soykırım suçunun ciddiyetini anlamalarında azalma olması riskini de beraberinde getirmektedir. Soykırım konusunda doğru olmayan iddialarda bulunanların, önce Srebrenitsa'daki anıt ve mezarlığı ziyaret etmelerinde yarar bulunmaktadır. Srebrenitsa'yı ziyaret ettiklerinde, soykırımın gerçekte ne olduğunu anlayacaklardır.

*Bu analiz yazısının *aslı İngilizce olarak kaleme alınmıştır.*

**Fotoğraf: <https://www.dailymail.co.uk>

[1] Albina Sorguc., 33 Srebrenica Victims to be buried at Genocide, Commemoration, *Balkan Transitional Justice*,. July 5, 2019. <https://balkaninsight.com/2019/07/05/33-srebrenica-victims-to-be-buried-at-genocide-commemoration/>.

[2] United Nations, International Residual Mechanism for Criminal Tribunals, <http://www.icty.org/>

[3] ICTY Case No. IT-98-33-T, Date: 02 August 2001, Judgement, <http://www.icty.org/x/cases/krstic/tjug/en/krs-tj010802e.pdf> .

[4] Radislav Krstić Becomes The First Person To Be Convicted Of Genocide At The Icty And Is Sentenced To 46 Years Imprisonment, TRIAL CHAMBER:The Hague, 2 August 2001. OF/P.I.S./609, http://www.icty.org/x/cases/krstic/tjug/en/010802_Krstic_summary_en.pdf

[5] ICTY. Case No: IT-98-33-A. Date: 19 April 2004. In the Appeal Chamber <http://www.icty.org/x/cases/krstic/acjug/en/krs-aj040419e.pdf>

[6] Case Concerning Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia And Herzegovina V. Serbia and Montenegro), Judgment of 26 February 2007, *International Court of Justice*, <https://www.icj-cij.org/files/case-related/91/091-20070226-JUD-01-00-EN.pdf>

Yazar Hakkında :

Teoman Ertuğrul Tulun , Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) analisttir. Dr. Teoman Ertuğrul Tulun, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi doktorasını Ankara İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde tamamladı. Avrupa Birliği Çalışmaları, Küreselleşme, Yabancı Düşmanlığı, Nefret Söylemi Çalışmaları ve Uluslararası İlişkiler *alanlarında çalışmalar yapmaktadır.*

Atıfta bulunmak için: TULUN, Teoman Ertuğrul. 2026. "BOŞNAK ULUSUNUN, BALKANLAR'IN VE AVRUPA'NIN DERİN YARASI: SREBRENİTSA SOYKIRIMI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2019 / 20. Temmuz 24. Erişim Mayıs 26, 2026. <https://avim.org.tr/tr/Analiz/BOSNAK-ULUSUNUN-BALKANLAR-IN-VE-AVRUPA-NIN-DERIN-YARASI-SREBRENITSA-SOYKIRIMI>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

 @avimorgtr

 <https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır